

Om Tapp-Lena och Ol-Pers Lars

efter Göran Göransson

Inom den inramade rubriken ”Gamla i Hille får fondmedel” i Gefle Dagblad för någon tid sedan omnämndes tvenne fonder, Lena Anderssons och Lars Olssons, som Gävle kommun hade att förvalta, men om vars grundare man intet mera visste än att de varit hemma i Hille.

Vid förfrågan hos några minnesgodta personer i Hille befanns emellertid, att de inte voro alldeles glömda. Båda hade framlevt större delen av sitt liv på delar från den gamla Ol-Jönsgården, Åbyggeby nr 7, i norra byn. Lena tillhörde till och med den gamla släkten på gården med anor från Gustav Vasas tid.

Lena Andersson, eller rättare sagt Andersdotter, minns man i byn mest som tillsammans med Tapp-Lasse, Lars Olsson, som var hennes ogifte morbror, på vars arvedel från Ol-Jönshemmanet, Åbyggeby 2 sub 7, hon var husmor och efter honom kom att övertaga. Gårdsskiftet till denna hemmansdel hade redan vid storskiftet på 1700-talet lagts ut på stamhemmanets kalvtäppa – därav deras tillnamn – och hade nu sina byggnader nord-väst om vägskälet, där Bergstig viker av mot öster strax ovan Ol-Ers, senare Helmer Olssons gård vid bygatan. Endast en förfallen stenvälvd källare och några grundstenar minner ännu om platsen, såvida inte krolliljorna i skuggan vid den mossiga stenvuren mot Ol-Pers, den andre donatorns ungdomshem, kan ha hållit sig kvar från Lenas tid.

Lena föddes den 25 april 1865 i Hedesunda, dit hennes mor Brita Olsdotter, Tapp-Lasses syster, efter giftermål med landbondsonen Anders Andersson (Grönlund)¹ Fors nr 2 år 1856 hade flyttat med familj, sedan hon åtta år bott hos svärföräldrarna. Brita och Lars Olssons föräldrar voro nämndemannen Olof Jönsson (1799-1837) och Katarina Larsdotter (1797-1883) på Ol-Jönsgården. Modern Katarina var ingift och kommen från Lars-

Ols, Oppala sub 5 gammelgården, dotter till kyrkvärden Lars Larsson och Carin Jonsdotter.²

I Hedesunda hade Anders Andersson Grönlund och Brita förvärvat Berg nr 2, ett av byns största hemman med stora skogstillgångar. Efter föräldrarna drevo barnen hemmanet gemensamt i många år. Det berättades om dem, att de voro ekonomiskt försiktiga och stillsamma. De brukade gå tillsammans i arbetet på gården. Efter försäljningen till ett bolag flyttade de då kvarvarande syskonen till Gävle. Hemmanet exploaterade – endast namnet ”Grönlunds” levde svagt ännu.

Tjuogoett år gammal kom Lena till sin morbror i Åbyggeby. Tio år senare avled denne 1896. Han vilar i graven med gjutjärnsstaket vid södra stenvuren på Hille gamla kyrkogård. För skötseln av det övertagna hemmanet berättas att hennes bror Per från Hedesunda under denna tid har varit henne en trogen och originell hjälpare i skogen. Emellertid sålde hon detta till Korsnäs bolag och blev till år 1907 hushållerska hos den andre omtalade donatorn med samma namn som den avlidne morbrodern, Lars Olsson, gemenligen kallad Ol-Pers Lars, efter sin fädernegård. Möjligen på grund av sin svåra reumatiska värk bodde hon sedan för vård i Gävle till 1912, då hon återkom till byn.

Ol-Persgården, Åbyggeby nr 3 sub 7, låg omedelbart norr om Tapp-Lasses gård. En stenvmur och en stenkällare skiljde gårdsgårderna åt. Alla byggnader äro nu borttagna. Föräldrarna Olof Persson och Anna Israelsdotter, tidigare landbondfolk på Åbyggeby nr 4, förvärvade hemmanet av Olof Jönssons bror Hans, som först själv brukat denna sin arvslott från Ol-Jönsgården men genom gifte kommit till Åbyggeby nr 2 sub 3, Hans-Jöns senare Vahlunds, på södra sidan ån. Liksom Lars Ers och Per Persa berättas att Olof Persson och Tapp-Lars sällan hållit fred. Möjligen bidrog härtill förtretligheten av att en välvd stenkällare, uppförd av Olof Persson på tidigare bymark, vid laga skiftet utan ersättning kom att hamna på Tapp-Lars

¹ Hans syster Katarina Andersdotter Grönlund blev gift Hägglund i Forsby. Deras sonson Joel Emanuel Hägglund, född i Gävle den 7 oktober 1879, är mera känd under namnet Joe Hill.

² Släktskapen mellan gårdarna hade ytterligare befästs genom att Olof Jönssons syster Brita och Katarinas bror Lars voro husbondfolk på Oppala sub 5.

sida av rågången dem emellan.

Lars Olsson och hans tvillingbror Per föddes 1861. I tjugooårsåldern utvandrade de till USA. Lars återvände snart, men Per blev kvar. Som minne efter honom står den stora asken nordost om Ol-Jönsbacken, som han planterat. På Lars föll lotten att i närheten av asken uppföra nya hus på den övertagna fädernegården. Det var alltså här som Lena kom att vara husmor under några år. Men även detta hemman försålades till Korsnäs bolag.

Efter vissa omarronderingar och en mellanhand kom det sedan i Karl Anderssons, sonen Bertil Anderssons och nu dennes sons ägo.

Lars Olsson uppförde sedan för sig en timrad stuga på nuvarande Inga Almgrens fastighet. Från Brynäs i Gävle flyttades för Lenas räkning en något mindre stuga, som ställdes intill den förra. Här kommo de att sluta sina dagar: Lena Andersson den 20 december 1920 och Lars Olsson den 26 februari 1931. De små röda stugorna med sina vita snickerier stå här i skogsbrynet som minne av dem i byn. Lena och hennes tre syskon äro begravna på Gävle gamla kyrkogård,³ ej långt ifrån det Ennerska gravkoret. På stenen står broderns namn "Per Olov Bergs familjegrav". Lars grav på Hille kyrkogård har ej återfunnits. Ol-Pers Lars var lång till växten, och Stina Jonsson på Erik-Pers i södra byn minns ännu hans kraftiga grepp om hennes flickhänder. Täpp-Lena var rask och arbetsam. Man kan inte misstaga sig på värmen i rösten, när Stina berättar om dem. Vad de få som minns dem i Åbyggeby och Hedesunda samfällt instämt i – och det gäller även om bror Per i USA – är framför allt att de voro så fridsamma, så mjuka och rara dessa människor. ☀

Täpp-Lena

Ol-Pers Lars

[Hillebygden, Nr. 1, 1995]

³ Nr 142 ser 5